

Machala, Dijana. Knjižničarske kompetencije : pogled na razvoj profesije. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada : Nacionalna i sveučilišna knjižnica, 2015. 295 str. ; 24 cm

U travnju 2015. godine izašla je iz tiska knjiga autorice Dijane Machale pod naslovom *Knjižničarske kompetencije: pogled na razvoj profesije*. Objavljena je u sunakladništvu Hrvatske sveučilišne naklade s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom. Recenzentice ove znanstvene knjige su prof. dr. sc. Aleksandra Horvat i prof. dr. sc. Jelka Petrak. Urednica je Anita Šikić, direktorica Hrvatske sveučilišne naklade. Knjiga je većim dijelom preradba doktorske disertacije *Knjižničarske kompetencije u Hrvatskoj u kontekstu cjeloživotnog učenja*, obranjene na Odsjeku za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 2012. godine. Odgovori na pitanja o razvoju knjižničarske profesije u digitalno doba temelje se na rezultatima koje je autorica dobila u sklopu dokorskog istraživanja o važnosti i usvojenosti knjižničarskih kompetencija u Hrvatskoj što ovu knjigu svrstava među vrijedna znanstvena izdanja u području knjižničarstva i informacijskih znanosti.

Knjiga se bavi metodama i postupcima usvajanja područno-specifičnih ili „jezgrenih“ kompetencija. U prvome poglavlju, a ima ih ukupno sedam, autorica definira pojam kompetencija, opisuje njihove značajke te ističe da ne postoje u apsolutnom smislu nego se stječu učenjem. Ubrzo se tako u drugom poglavlju usredotočuje na knjižničarske kompetencije. Premda je knjižničarstvo jedna od najstarijih intelektualnih disciplina, o knjižničarstvu kao profesiji može se govoriti kao o relativno novom konceptu. Stoga privlači naslov tog drugog poglavlja *Povijesni pregled razvoja knjižničarskih kompetencija* u kojem naglašava da se o kompetencijama knjižničara sustavno počinje promišljati usporedno s osnivanjem prvih škola za knjižničarstvo. U njemu nakon uvodnih misli autorica govori o identitetu knjižničarske profesije te ističe da se o počecima knjižničarstva koje se primarno bavi pisanim,

odnosno zabilježenim jezikom zaključuje na temelju arheoloških izvora. Kroz bogatu literaturu prati različita gledišta da bi došla do problemskog pitanja „krize identiteta“ karakterističnog za postmoderno doba. Za svakog čitatelja, bez obzira bio on knjižničar ili pak dolazi li iz neke druge struke, može biti zanimljivo definiranje pojma knjižničar i opis razvoja novih profesionalnih zanimanja kroz povijest do 21. stoljeća koje karakterizira digitalna sredina pa tako omogućuje nove sadržaje i usluge u knjižnicama. Kompetencijski profil ili okvir često je okvir kojim se potvrđuje profesionalno djelovanje te je on u knjižničarstvu određen u odnosu na vrstu knjižnice. Zato treće poglavlje *Kompetencijski pristup u knjižničarstvu* uvodno govori o nastanku preskriptivnih kompetencijskih profila i usredotočuje se na analizu dvaju kompetencijskih profila u području knjižničarstva: ALA-inih Kompetencija knjižničarske jezgre i CILIP-ova Temelja stručnih znanja i vještina. Ukazuje na različitosti u kompetencijskim pristupima.

Četvrto poglavlje *Usvajanje i usavršavanje kompetencija* obuhvaća formalno i neformalno obrazovanje te informalno učenje knjižničara. Većina istraživanja koje je autorica proučila pokazuju „kako su obrazovni kurikuli iz područja knjižničarstva i informacijskih znanosti podložni čestim promjenama, razlikuju se od škole do škole, nose u sebi kulturna, povijesna i druga obilježja lokaliteta u kojem djeluju škole“. Nadalje autorica pruža uvid u razvoj međunarodnih standarda iz područja obrazovanja knjižničara te smjernica koje su utjecale na razvoj obrazovnih ustanova za knjižničarstvo. Od kurikula se očekuje da su anticipirajućeg karaktera. Kako su se kurikuli međusobno sve više udaljavali, upitni su postajali elementi „jezgre“ koji Shera naziva „stari kvadrivij“ i obvezni su za sve studente bez obzira na specijalizaciju pa je IFLA 2000. godine donijela *Smjernice za knjižnično-informacijske obrazovne programe*. Spominje i moguće uzroke masovnog zatvaranja knjižničarskih škola u SAD-u osamdesetih godina 20. stoljeća. Među brojnim istraživanjima navodi i suvremena istraživanja potreba tržišta rada te ona o budućnosti i ulogama knjižničarske profesije iz perspektive tržišta rada. Objasnivši pojam neformalnog obrazovanja autorica posebnu pažnju posvećuje stalnom stručnom usavršavanju knjižničara. Značajno je da govori o mjerenju kvalitete i uspješnosti programa i priznavanju iskustva učenja te nazivlju područja stalnog stručnog usavršavanja. Pažnju posvećuje i Centru za stalno stručno usavršavanje

knjižničara u Republici Hrvatskoj koji je vodila više godina. Zaključuje da „primjena ishoda učenja u programima neformalnog učenja nema cilj zamijeniti postojeći formalni sustav obrazovanja za struku, već se njihovom primjenom nastoje istaknuti zajednički vrijednosni elementi“. U nastavku autorica pruža pregled osnovnih istraživanja o informalnom učenju i zaključuje da „knjižničari pri rješavanju poteškoća na radnome mjestu mnogo češće koriste oblike informalnog učenja negoli neformalnog i formalnog“ te smatra da će u kontekstu kratkog trajanja stručnih znanja, informalno učenje biti sve značajnije za održavanje radnih sposobnosti i zapošljivosti. Peto poglavlje *Knjižničarske kompetencije u Hrvatskoj: istraživanje obilježja i smjernica razvoja* sastoji se od čak sedam potpoglavlja. U *Uvodu* autorica naglašava da su se pitanja krize profesijskog identiteta odrazila na usmjerenje istraživanja u području visokoškolskih kurikula. Uz kratak pregled inozemnih istraživanja usredotočuje se na hrvatske prilike od 2009. godine na dalje, od kada su izvedena dva istraživanja da bi se identificirale stručne kompetencije, znanja i vještine značajne za knjižničarsku profesiju u zemlji. Posebno potpoglavlje posvećuje knjižničarskim kompetencijama „jezgre“ pa zatim kompetencijama u distribucijskom području, jer one omogućuju prijelaz od „jezgre“ ka specijalizaciji i višim ekspertnim znanjima. Naravno da je tu riječ i o generičkim kompetencijama među kojima knjižničari smatraju komunikacijske vještine najznačajnijom kompetencijom. U svjetlu stjecanja kompetencija uspoređene su i knjižničarske škole. Šesto poglavlje naslovljeno *Prema profesionalnom profilu u području knjižničarstva u Hrvatskoj* interpretira sve ranije rečeno i naznačuje smjer razvoja prema preporuci Hrvatskog kvalifikacijskog okvira. Autorica zaključuje da je knjižničarska profesija spremna na izazove cjeloživotnog učenja i predlaže model cjeloživotnog učenja u Hrvatskoj. Na koncu vrlo sadržajnog *Zaključka* kao sedmog poglavlja autorica ističe da se model „preporučenog“ kompetencijskog profila i primjena portfolijo-pristupa smatraju dodatkom postojećim sustavima formalnog, neformalnog i informalnih učenja u Hrvatskoj.

Ovu knjigu odlikuje logično nizanje misli iz poglavlja u poglavlje i vrstan izbor suvremene literature na kraju svakog poglavlja. Upoznat će čitatelja s knjižničarstvom kao visoko intelektualnom disciplinom i udaljiti ga od stereotipa koji otežavaju prepoznavanje vrijednosti knjižničarske profesije.

Sustavno bavljenje Dijane Machale pitanjem knjižničarskih kompetencija, teoretski na razini doktorskog studija i pragmatično kroz njezino višegodišnje iskustvo u vođenju Centra za stalno stručno usavršavanje knjižničara i koordiniranju projekata, preporučuju ovu knjigu kao neosporivo utemeljen i neophodan izvor za proučavanje knjižničarskih kompetencija. Knjiga također pokazuje osviještenost dijela hrvatske sveučilišne i stručne zajednice o potrebi izgradnje kompetencijskog profila.

Daniela Živković